

Institutionen för litteratur,
idéhistoria och religion

Mormonsk apostasi på nätet

En netnografisk studie på apostasi från Jesu Kristi Kyrka av Sista Dagens Heliga

Mormon apostasy online

A netnographic study on apostasy from The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints

Henrik Zetterqvist

Termin: VT20

Kurs: RT1400

Nivå: Kandidat

Handledare: Daniel Enstedt

Abstract

Previous studies have shown that, during the last decades, religion has expanded to being a part of the world online. It serves as a place where religious devotees can maintain and strengthen their religious identity as well as it yields doubters an opportunity to question religious authorities and provides the individual with communities where a new religious identity can be formed.

This thesis examines the process of *apostasy*, religious deconversion, by analyzing exit-narratives posted online of apostates from The Church of Jesus Christ of Latter-Day Saints, also known as The Mormon Church. The material consists of 10 exit-stories published on the Youtube-channel *Iamanexmormon* where apostates recapitulate their stories in front of a camera. By analyzing both the visual and the auditory, the question: *how is apostasy and the apostasy-process from the Mormon Church depicted online*, being treated.

As the results show: apostasy is depicted as an inner journey full of shame, guilt and depression, it is triggered by either a doctrinal or social issue but it is also described as a release-process from an organization which is repressive of identity and internalizing of its members. Going through an apostasy-process is characterized as a pursuit of autonomy and the apostates encourage others to make the same journey as they once did.

Keywords: apostasy; mormonism; Church of Jesus Christ of Latter-Day Saints; online religion

Innehåll

1. Inledning	4
1.2 Syfte och frågeställning	4
1.3 Metod	5
1.4 Teori.....	7
1.5 Tidigare forskning.....	9
1.6 Material	11
2. Analys	14
2.1 Christopher.....	14
2.2 Kevin.....	17
2.3 Nick.....	20
2.4 Jean	22
2.5 Erik & Shaunalei.....	25
2.6 Eva	28
2.7 Michelle	30
2.8 Heather	32
2.9 Alex.....	34
2.10 Emily.....	37
3. Slutsats och diskussion	40
Käll- och litteraturförteckning	44
Primärkällor	44
Sekundärlitteratur.....	45
Bilder.....	47

1. Inledning

Under de senaste decennierna har gränserna till den nätbaserade världen successivt blivit otydligare. Vi har blivit en del av ett digitaliserat samhälle och kommunikationsplattformar online tillhör vår vardag. Det innebär också att religionsutövandet expanderat till att inte bara pågå offline. Religionens intåg på nätet har skapat nya förutsättningar för både de religiösa samfundet och de praktiserande individerna vad gäller övervakning, kontroll och möjligheter att ifrågasätta auktoriteter (Enstedt, Larsson, Pace 2015: 1-2). Föga förvånande har internet utgjort en plattform dit individer kan vända sig för att förstärka sin religiösa identitet, men det har också blivit en plats som genererar religiösa avhoppare (Avance 2013: 16). Jag kommer i denna uppsats ta fasta på fenomenet *apostasi*, övergivandet av religion, genom att undersöka hur människor som lämnat Mormonkyrkan framställer utträdet på den internetbaserade videoplattformen Youtube.

Med hjälp av netnografisk innehållsanalytisk metod har jag för avsikt att analysera tio videoframställningar av apostasi från Jesu Kristi Kyrka av Sista Dagens Heliga, i folkmun mer känt som *Mormonkyrkan*. Materialet är hämtat från Youtube-kanalen *Iamanexmormon*, vilken är en internetbaserad gemenskapskanal där före detta mormoner ger uttryck för sina erfarenheter av att lämna kyrkan genom så kallade apostasiberättelser. Jag kommer i uppsatsen lägga fokus på den *kommunikativa* framställningen genom att undersöka hur videoformatet som kommunikationsmedel framställer apostasiprocessen från Mormonkyrkan.

1.2 Syfte och frågeställning

Med syfte att bidra till samtida apostasiforskning, samt undersöka hur apostater framställer apostasi och apostasiprocessen från Mormonkyrkan på internet kommer jag behandla följande frågeställning:

- Hur gestaltas apostasi och apostasiprocessen från Mormonkyrkan på internet?

Mot bakgrund av uppsatsens frågeställning kommer jag att analysera de processer, teman och mönster som går att urskilja i framställningarna av apostasiprocessen på Youtube-kanalen *Iamanexmormon*. I syfte att kunna klargöra dessa mönster ställer jag dessutom mer övergripande frågor om vilka problem apostasin associeras med och hur apostater från Mormonkyrkan framställer mormonismen och livet som mormon.

1.3 Metod

Eftersom materialet är internetbaserat har jag valt att arbeta netnografiskt. Frostling-Henningsson beskriver netnografien på följande vis:

Netnografi är en relativt ny antropologisk metod anpassad till ett datormedierat kommunikationssammanhang som bygger på internets muterande. Det innebär att utifrån en etnografisk ansats förstå människors attityder och beteenden genom att analysera interaktion och kommunikation via exempelvis enkäter och videor online, sociala nätverk, bloggar och sociala medier på internet, och hur dessa påverkar och påverkas av det dagliga livet utanför internet. (Frostling-Henningsson 2017: 106).

Den typ av netnografi jag kommer bedriva benämner Frostling-Henningsson som *Observational netnography*. Den innebär att jag som forskare inte kommer att ge mig tillkänna för de människor vars framställningar jag arbetar med (Frostling-Henningsson 2017: 111). Jag kommer i min undersökning att analysera tio videoklipp från Youtube-kanalen *Iamanexmormon* för att undersöka hur apostasi från Mormonkyrkan framställs på internet i videoformat.

Eftersom mitt analysmaterial är nätbaserade videoklipp där upphovsmännen har möjlighet att redigera och styra den bild som presenteras får jag som observatör endast ta del av den framställning som helt ligger i händerna på den andra parten (Frostling-Henningsson 2017: 110). Således fyller metoden uppsatsens syfte, nämligen att möjliggöra en analys av videoframställningen på en kommunikationsplattform. Tillhörandes varje videoklipp finns kommentarsfält där youtubeanvändare har möjlighet att kommentera och starta egna diskussioner kring videoklippets innehåll. Jag har i denna undersökningen valt att

exkludera denna kommunikationsplattformen i min analys med anledning av tidsbegränsning.

Jag har valt ut tio videoklipp från Youtube-kanalen *Iamanexmormon*. I syfte att minimera felslut i studien har jag i mitt urval i första hand fokuserat på att få en så god variation bland mina respondenter som möjligt. Studien inkluderar fyra män och fem kvinnor, av dessa har jag en kvinna respektive man som uppger att de är homosexuella. Jag har dessutom valt att ha med ett gift par som tillsammans berättar om hur de lämnat Mormonkyrkan. För att uppnå en större mättnad hade det varit önskvärt att tydligare profilera mot geografisk variation. Att inkludera andra webbplattnar hade också varit eftersträfvansvärt, men på grund av begränsat omfång och tidsram har detta valts bort.

Jag kommer inledningsvis att utföra en innehållsanalys på de tio videoklipp som utgör studiens primärmaterial. Jag kommer, i linje med netnografisk metod, ta fasta på den mediala framställningen av respektive apostasiprocess genom att lyfta både auditiva och visuella delar av materialet vilka jag uppfattar vara centrala för skildringen. När analysen är utförd på samtliga narrativ kommer jag att sammanfatta resultaten i en tematisk framställning där en generell och gemensam apostasiprocess ges tillsammans med andra centrala teman som jag urskiljer hos informanterna.

I fråga om forskningsetiska ställningstaganden har jag valt att använda mig av de namn som apostaterna själva uppger i framställningarna, huruvida detta är deras riktiga namn eller inte nämns inte. De citat från videoklippen som förekommer i analysen kommer jag själv transkribera, jag har också valt att behålla originalspråket från videoklippen (engelska) i syfte att inte förlora potentiella språkliga nyanser vid översättning. För att upprätta en god och tydlig transkribering inkluderas inte repetitioner av ord som är uppenbart oavsiktliga, exempelvis vid stamning.

1.4 Teori

Undersökningens teoretiska utgångspunkter består av teorier om apostasi, narrativ teori och Goffmans dramaturgiska perspektiv. Dessa teorier kommer att användas i analysen av materialet.

Phil Zuckerman ger sin definition av apostasi i *Faith No More: Why People Reject Religion* (2011). Han förutsätter att apostasi är ett begrepp som rymmer avhoppare av religiösa samfund som idag utger sig för att vara icke-troende (Zuckerman 2011: 5). Jag kommer i min användning av begreppet dessutom att inkludera konvertiter *från* Mormonkyrkan som valt att associera sig med andra samfund. Zuckerman menar att det finns olika typer av apostasi: Den första distinktionen han gör är skillnaden mellan *tidig* och *sen* apostasi. Tidig apostasi omfattar de individer som fötts och socialiserats in i sina respektive religiösa identiteter under barndomen. De har inte gjort några medvetna val för att tillhöra traditionen och de lämnar oftast strax efter att de inte längre är under direkt påverkan av sina familjer (Zuckerman 2011: 5). Motpolen till de tidiga apostaterna är de *sena*. Dessa kännetecknas av att ha konverterat till sina respektive samfund i äldre ålder genom medvetna val. Dessa lämnar senare i livet än de tidiga apostaterna och den största skillnaden enligt Zuckerman är att dessa inte har religionstillhörigheten lika invävd i identiteten såsom de som växer upp i ett samfund. Detta är en relativt ovanlig typ av apostasi (Zuckerman 2011: 6).

Ytterligare en distinktion Zuckerman gör av fenomenet är *ytlig* och *djup* apostasi: Den ytliga apostasin kännetecknas av individer som lämnar sin religionstillhörighet men ändå utger sig själva vara spirituella, i kontrast till dessa är de djupa apostaterna mycket kritiska till all form av spiritualitet och religion. De hävdar att de numera är sekulära och ateister. Med denna distinktion vill Zuckerman trycka på att alla apostater inte har samma relation till sitt förflutna och att nivån av förkastelse gentemot religiösa traditioner varierar (Zuckerman 2011: 6-7).

Den tredje och sista distinktionen Zuckerman gör är mellan *lindrig* och *transformativ* apostasi. Skillnaden bland dessa ligger i hur stor förändring apostasin innebär för

individens identitet och livsstil. Hur stor religiös övertygelse man har är varierande bland individer och de som lämnar ett samfund efter att ha varit djupt religiös tillhör de *transformativa* apostaterna medan de som inte varit speciellt beroende av sin religiösa tradition benämns som *lindriga*. För de transformativa apostaterna innebär avhoppet en personlighetsmässig revolution och ofta en stor uppoffring av sociala relationer (Zuckerman 2011: 6).

Användningen av Zuckermans teori om apostasi kommer att vara till hjälp i förståelsen av hur apostasi från Mormonkyrkan porträtteras i framställningarna. Med hjälp av hans definitioner kan man lättare klassificera videoframställd apostasi från Mormonkyrkan i förhållande till andra typer av apostasi. Jag kommer dessutom behandla apostasi som en utdragen process och inte en plötslig övergång från ett tillstånd till ett annat (Stromberg 2019: 324).

I syfte att få en bättre förståelse för denna process kommer jag, förutom Zuckermans teorier, använda mig av Erving Goffmans dramaturgiska perspektiv. Goffman menar att alla vardagssituationer utspelas som på en scen där grupper inför andra, och individer för varandra, iscensätter olika roller beroende på hur man vill framstå gentemot *publiken* samt hur förväntningarna på en ser ut (Goffman 2009). Goffman skiljer på *främre* och *bakre* regioner där individer agerar ut sina respektive roller. I den främre regionen äger *framträdandet* rum: Här iscensätter individen ett intryck av att hon upprätthåller och förkroppsligar olika normer. I den bakre regionen kan individen lämna iscensättningen och koppla av. Den bakre regionens funktion är att låta individen reflektera och kritisera över hur framträdandet i den främre regionen ter sig (Goffman 2009: 97-98). Vid min analys av apostasiberättelser kommer jag använda mig av teorin med främre och bakre regioner som ett verktyg för att, genom livsberättelserna, tolka hur och när, i narrativet, individen väljer att iscensätta sin apostasi. Vi kan med hjälp av Goffmans perspektiv få en förståelse för hur apostasiprocessen framställs och tar sig i uttryck, samt hur viktigt respektive oviktigt det är för apostater att upprätthålla intrycket av att fortfarande vilja tillhöra gruppen. När apostaten valt att sluta iscensätta en roll som mormon kan vi dra slutsatsen att apostasiprocessen är över.

En central del av framställningen av apostasi på nätet och annorstädes är berättelsen, ofta i form av ett vittnesmål eller bekännelse. Bekännelser är mediespecifika i allra högsta grad: Mediet avgränsar och möjliggör hur, i mitt fall, apostasiprocessen framställs (Enstedt 2012: 140). Således förutsätter jag att de framställningar jag har för avsikt att analysera kommer vara präglade av den mediala form de befinner sig i. Videoformatet kombinerar rörlig bild med auditivt tal, därför kommer jag vid min analys ta i beaktning båda dessa dimensioner som avgörande för framställningen av narrativen.

Vad apostaterna i sina narrativ väljer att berätta, och hur de berättar om det, beror också på vem de interagerar med (Davidman 2015: 208). Mina informanter interagerar inte i direkt anslutning till någon som för en dialog med dem, men de vet om att de kommer finnas publicerade för allmänheten att kolla på. Detta påverkar framställningen. Således är de livsberättelser jag har för avsikt att analysera inte en direkt återspeglning av verkligheten: De är tolkningar och rekonstruktioner av de händelser som återberättas, de är dessutom produkten av den sociala och mediala kontext i vilken apostaterna befinner sig i (Davidman 2015: 206-208; Enstedt 2012: 140). Vid tolkning av de händelser som sedan blir livsberättelsen försöker ofta individen minska dissonansen i rekonstruktionen av narrativet genom att upprätta en kontinuitet (Davidman 2015: 208). Detta innebär i praktiken att framställningen av livsberättelserna påverkas av vad respondenterna väljer att medvetet och omedvetet berätta. Upphovsmännen till Youtube-kanalen har sedan i sin tur möjlighet att redigera detta material utifrån vad de vill publicera. Vad Davidman här poängterar är vitalt för vår förståelse av studieresultaten: Hur apostasiprocessen framställs är inte nödvändigtvis att likställa med hur den tar sig i uttryck i verkligheten.

1.5 Tidigare forskning

Intresset för apostasi och religiöst avhoppande har på senare år fått ökat intresse inom religionsvetenskapen (Enstedt, Larsson & Mantsinen 2019). Jag kommer i detta avsnitt kort redogöra för studier som är relevanta för min uppsats.

Enstedt & Larsson (2013) har analyserat apostasinarrativ från islam i textformat vilka publicerats på den islamkritiska hemsidan www.wikiislam.net i syfte att undersöka hur muslimska apostater porträtter islam. Resultatet visar att apostaterna framhäver en negativ och vinklad bild av religionen där kritiken baseras på rationalitet gentemot doktrinen. Man målar också upp en bild av islam som ondskefull och förtryckande, inte minst mot kvinnor.

Zuckerman har, genom djupgående intervju med två före-detta mormoner, genomfört kvalitativ forskning på mormonsk apostasi. Båda hans respondenter uppger att de lämnat kyrkan på grund av dess syn på samkönade par. Den ena, *Andrew*, var själv homosexuell och passade därför inte in i en gemenskap där det inte tilläts och *Cecilia* kunde inte stå bakom sin församlings syn på HBTQ-rörelsen. Zuckerman noterar att mormonska apostater, till skillnad från andra, inte lägger lika stor vikt vid läromässiga problem och förkastar inte sina före detta samfund och anhängare i samma utsträckning som andra (Zuckerman 2011: 69).

Davidman (2015) tar fasta på det performativa då hon studerar apostasi från ultraortodox judendom. Hon driver frågan om hur identitetsförändring sker genom kroppen och använder sig av Goffmans dramaturgiska perspektiv för att illustrera hur apostater från chassidisk judendom använder kroppsliga praktiker för att av-förkroppsliga sig sin religiösa identitet.

Rosemary Avance undersöker i *Seeing the Light: Mormon Conversion and Deconversion Narratives in Off- and Online Worlds* (2013) genom diskursanalys hur tvivlande, och före-detta, mormoner använder nätgemenskaper och drar slutsatsen att internet utgör nya sammanhang där apostater kan upprätta och upprätthålla en ny religiös identitet som ex-mormoner.

Hinderaker (2015) har genom narrativ analys studerat utträde från Mormonkyrkan. Hon menar att mormonsk apostasi innebär mer än att bara lämna en organisation, det handlar om att avsäga sig sin identitet (Hinderaker 2019: 203). Hon hävdar att avhopp från

Mormonkyrkan är en mer komplicerad process i jämförelse med mindre omfattande samfund på grund av dess hårda hierarkiska struktur och hämmande av individualistisk normavvikelse (Hinderaker 2019: 200-201). Hinderakers frågeställning är snarlik min egen, jag har dock för avsikt att analysera apostaters videoframställningar och begränsar mig således inte till textbaserat material.

1.6 Material

Webbsidan Youtube är en internetbaserad plattform där den som vill kan lägga upp videoklipp; i April 2020 var webbplatsen den näst mest välbesökta i världen (Alexa 2020). Plattformen är uppdelad i *kanaler*, vilka är kreatörernas egna sidor där videoklippen läggs upp, en av dessa kanaler är *Iamanexmormon*.

Iamanexmormon är en *semi-öppen* nätgemenskap med Youtube-kanal och webbsida som primära huvudplattformar. Med beteckningen “semi-öppen” syftar jag på dess tillgänglighet för allmänheten till insyn, men att de själva identifierar sig som ett sällskap med den gemensamma nämnaren “We are all Ex Mormons” (Youtube 2020). Vem som helst kan alltså få tillgång till materialet, men det finns en tydlig målgrupp för vilken det är avsett.

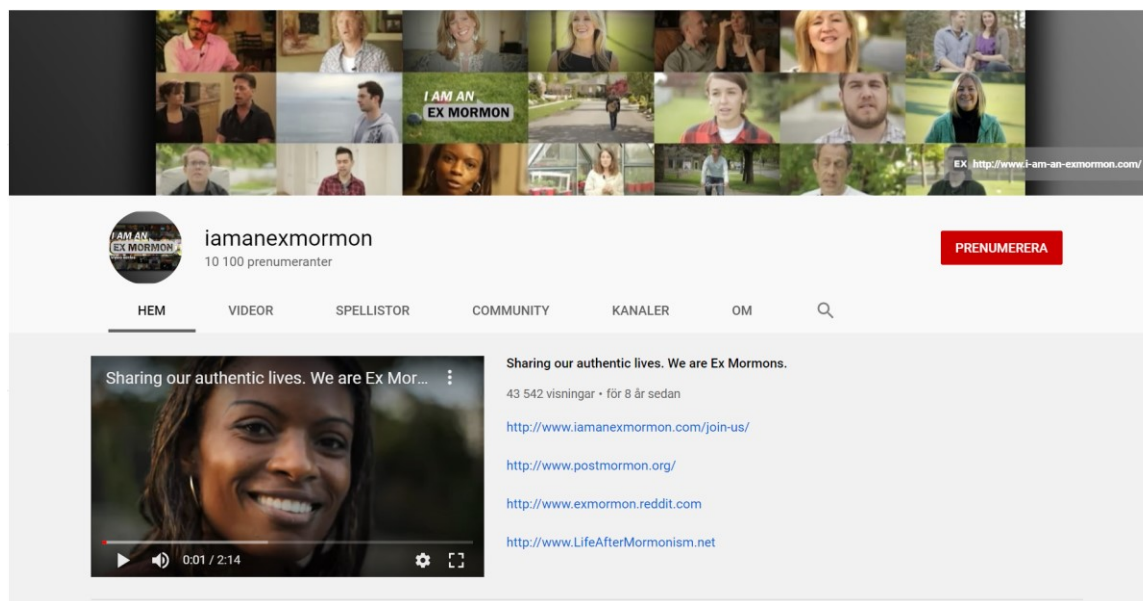

Bild 1

På kanalen möts man av flera länkar som leder till liknande internetbaserade plattformar där före-detta mormoner delar med sig av sina livsberättelser och apostasinarrativ. Den översta länken tar användaren direkt till ett anmälningsskema där man kan anmäla intresse att själv bli filmad och bli en del av Iamanexmormons videobank. Här presenteras ett antal riktlinjer som kommer vara avgörande för hur den framställning som undersökningen har för avsikt att analysera kommer se ut:

If you want to be in a video, please keep in mind the following:

- We want to highlight personal struggles and success about your exit story from Mormonism.
- We are not trying to focus on doctrinal issues, although we will not shy away from them if you feel it is important to your story.
- We want our videos to avoid the tone “this is why the church isn’t true” but rather “this was my experience and this is what I struggled with”.
- We want to highlight areas that many Ex Mormons struggle with during their transition out of the church. Divorce, shunning, loneliness, fear etc. How did you deal with these things?
- What have you gained from leaving the church? What advice do you have for others going through this transition? We want to give hope to those who might feel there is no joy in life after Mormonism.
- We want our videos to help Mormons avoid stereotyping “Ex Mormons” and we want to provide strength and support to those exiting the church or just beginning to have doubts (Iamanexmormon 2020a).

På hemsidan kan man läsa att “Our video series is dedicated to sharing the stories of those who have courageously followed their own path out of Mormonism” (Iamanexmormon 2020b). Det material jag har för avsikt att analysera har alltså en tydlig agenda i vad de vill förmedla till sina följare, hade jag istället analyserat representanter från Mormonkyrkan som framställer apostasi och apostasiprocessen hade jag fått betydligt avvikande resultat.

Ytterligare material av liknande art finns att tillgå på en mängd andra youtubekonton. Det finns dessutom flera hemsidor som är mötesplatser och informationssidor för människor

som vill, eller har, lämnat Mormonkyrkan. (Se t.ex www.exmormon.org <https://www.4mormon.org/ex-mormon-testimonies/>, <https://cesletter.org/>). På senare tid har dock vissa tvingats lägga ned (www.postmormon.org). Det finns otaliga antal online-communitys på t.ex Twitter, Facebook, Reddit som också fungerar som mötesplats för före detta mormoner. Anledningen till att jag valt att analysera videomaterial är för att kunna väva in de visuella elementen i framställningen som inte framkommer av att jobba uteslutande med textbaserat material. Jag kan således urskilja performativa drag hos informanterna och lättare notera betoning och tonlägen än ifall jag använt mig av textmaterial.

Skälet till att jag väljer att jobba med just Iamanexmormon är för att jag anser dem erbjuda en bredd i vad gäller både personerna i videoklippen och variation i hur framställningarna görs. Videoframställningarna är dessutom kortare än flera av de andra liknande kanalerna erbjuder: Detta gör att jag arbetar med ett kort och kärnfullt material där de viktigaste faktorerna är de som tas upp. Det gör också att antalet videoklipp i relation till tidsaspekt är genomförbart.

2. Analys

I det här avsnittet kommer mitt material att analyseras. I stället för att disponera analysen tematiskt har jag valt att undersöka materialet video för video. Resultaten kommer sedan sammanställas i slutdiskussionen. Varje videoklipp kommer behandlas under respektive underrubrik och rubriksättning sker utifrån apostatens namn.

2.1 Christopher

Christopher berättar att han första gången ifrågasatte kyrkan vid 12-års ålder då han insåg att han var homosexuell. Till en början upplevde han det inte som ett större problem, men efter att han fortsatt delta i prästadömemötena fylldes han successivt av en stor skam (My LDS Journey). Inledningsvis syns alltså tecken på att Christophers apostasi bottnar i sociala faktorer, inte läromässiga.

Weber skriver att Jesu Kristi Kyrka flera gånger bevisat sig vara "antigay" (2006: 19) trots att hon påpekar att progressiva medlemmar av kyrkan existerar. Detta är något Christopher också antyder vara fallet i hans församling; han berättar att hans lokala biskop inte kunde yttra ordet "gay" eftersom det var så obekvämt och laddat för honom (My LDS journey). Christophers homosexualitet framställs genom detta som ett hinder för honom att kunna vara sig själv i en miljö där en sådan avvikelse inte är socialt accepterad.

Christopher berättar att han försökte "fixa" sin homosexualitet genom att gå ut i skogen för att, i ett desperat försök, be Gud att ändra hans sexuella läggning (My LDS Journey). Att han gör detta i skogen tyder på, och illustrerar hur, han fortfarande låter sin avvikande sexuella läggning vara kvar i den *bakre* regionen enligt det dramaturgiska perspektivet. Han är således ännu inte redo att lämna samfundet, han försöker på egen hand att rätta till sin avvikelse, och att han ber till Gud tolkar jag som att han fortfarande tror på denne.

Han berättar att det till slut gick så långt att han upplevde sig själv vara självmordsbenägen. Han fortsätter med att berätta om hur han till slut ställde sig själv inför ett livsavgörande vägval:

It was like: ‘What the heck, am I gonna stay in this church? Am I gonna keep believing these things or am I gonna kill myself?’ And it was extremely black and white at that point, I couldn’t take it anymore. So, I chose to live! (My LDS Journey).

Han går inte närmre in på hur utträdesprocessen såg ut i praktiken. Davidman (2015) noterar att chassidiska judar, i sin apostasiprocess, pendlar mellan den främre och bakre regionen innan de slutgiltligen väljer att iscensätta rollen som apostat. Zuckerman (2011: 70-71) skriver att mormoner som lämnat kyrkan inte gjort det till någon “större grej” mer än att de slutar närvara på sammankomster och upphör att identifiera sig som mormoner. Att Christopher inte väljer att gå närmre in på hur själva utträdet såg ut i praktiken tolkar jag därför som att det inte fanns någon typ av “pendling” i hans process, utan att han vid en punkt valde att iscensätta rollen som apostat för att sedan låta den rollen förbli.

Fram till dess att han berättar om sitt utträde sitter Christopher tillbakadragen och samlad utan att visa större kroppsrörelser, men i samma mening då han utbrister: “I chose to live” börjar han gestikulera med armarna och dra på smilbanden. En performativitet som består under hela den tiden då han pratar om sin tid efter apostasin (My LDS Journey). Att

Bild 2

Christopher så tydligt visar positiva känslor då han berättar om tiden efter utträdet exemplifierar vad tidigare forskning visat: att apostasinarrativ ofta innehåller element av triumf och seger trots den upplevda marginaliseringen och förtryck som utstås innan utträdet (Enstedt, Larsson 2013: 79). Ett övergripande tema för Christophers apostasiprocess blir således triumf-elementet.

Christopher berättar vidare att han, efter att ha träffat sin första pojkvän, publicerade en bild på ett socialt medium där de två kysstes. Något han beskriver som en stor och avgörande händelse (My LDS Journey). I det ögonblicket väljer Christopher att expandera sin performativa scen till att även inkludera världen online. På internet finns en större och bredare publik som tidigare inte sett Christopher förkroppsliga rollen som apostat och

därför blir det för honom ett sätt att ytterligare visa för publiken hur hans relation till kyrkan ser ut. Han berättar att detta genererade många negativa motreaktioner från kyrkans medlemmar; gamla vänner alienerade honom och hans familj (My LDS Journey).

Han beskriver mormoner som fantastiska människor och att han fortfarande har nära kontakt med flera av medlemmarna, inklusive sin familj (My LDS Journey). Att han inte hyser agg mot sina före detta församlingsmedlemmar går i linje med vad Zuckerman noterat: I sin studie lade han märke till att de mormonska apostaterna, till skillnad från de andra, var oroliga att förolämpa eller uppröra andra mormoner (Zuckerman 2011: 72).

Christopher avslutar med att säga:

I used to tell myself and other people that like, being gay was like the worst thing that ever happened to me, and looking back: it's absolutely one of the best things that has ever happened to me. My name is Christopher, I am a musician, I am a real estate agent and I'm an ex mormon, and I'm happy about it (My LDS Journey)

Att Christopher väljer att beskriva sin homosexualitet som det bästa som hänt honom är intressant. Davidman (2015: 208) menar att det är vanligt att man i skapandet av narrativ försöker minska dissonansen i berättelsen genom att försöka upprätta en kontinuitet. Att lämna Mormonkyrkan var något som Christopher uppger vara smärtsamt och svårt, och dess anledning ligger i hans sexuella läggning. Man kan därför ana att en heterosexuell Christopher hellre blivit kvar i kyrkan och sluppit undan allt var utträde innebär, men att han i sitt återberättande av narrativet rättfärdigar apostasin för sig själv och andra genom att framställa det som att homosexualiteten, och indirekt apostasin, är det bästa som hänt honom. Med detta sagt är det inte självklart att Christopher ljuger, troligtvis är det en upplevd sanning för honom.

Christopher avslutar narrativet med "My name is Christopher, [...] and I'm an ex-mormon" (My LDS Journey). Det gör att han framställer sig själv som något nytt efter utträdet. Genom att identifiera sig själv och likställa sin identitet som *ex-mormon* iscensätter han en speciell roll där han framhäver sig själv som *något annat* än en mormon, men samtidigt

visar han med den tituleringen ett tydligt förflutet i kyrkan; han iscensätter således inte en “vanlig” ateist-roll efter utträdet. Liknande element har uppmärksammats hos apostater från ultraortodox judendom (Davidman 2015: 181-182).

Sammanfattningsvis så har analys av Christophers framställning visat följande: Utträdet ur Mormonkyrkan bottnar i hans homosexualitet. Fram till dess att han valde att lämna kyrkan befann sig apostasin i den *bakre* regionen och det ögonblicket då han publicerade en bild på sig själv med sin pojkvän blev ett slutgiltigt utträde och avståndstagande från kyrkan. Jag har också visat hur han likställer apostasin med triumf och seger. Han porträtterar en bild av mormonismen som är tudelad; samtidigt som han berättar att mormoner är fantastiska människor så har kyrkans medlemmar inte alltid behandlat honom bra. Apostasin beskrivs som det bästa han gjort och han hyser inga agg gentemot kyrkans doktrin eller medlemmar, apostasin framställs istället som resultatet av en upplevd malplacering.

2.2 Kevin

Kevin berättar om hur han omfamnat hela livet som mormon för att försöka förkroppsliga en idealistisk medlem av kyrkan. Samtidigt berättar han om hur hans liv inte motsvarade de förväntningarna han hade på den livsstil vilken han försökte upprätta; han blev bara mer och mer deprimerad och ledsen ju längre tiden gick. Han berättar också om hur han parallellt med detta förlorade sig själv och sin identitet (My name is Kevin).

Bild 3

Amorette Hinderaker skriver: “It is through the lens of values learned in faith-based organizations that members view their world, understand gender roles and family structures, and come to know the ethics of right and wrong” (Hinderaker 2015: 94). Detta är vad Kevin exemplifierar då han berättar att ett aktivt medlemskap i kyrkan resulterade i att hans egna identitet avtog; istället blev han som en produkt av kyrkans internalisering. Han strävade

ständigt efter att tycka som samfundet, hellre än att lyssna till vad hans egentliga åsikter var:

I was losing myself, I was losing my identity. And I found that I was progressively becoming sadder and more depressed. I can't tell you how many times I was sitting on an airplane hoping that something would happen, I just wanted it to be over. And I thought a plane-crash would be a perfect way, it wouldn't embarrass my family. (My name is Kevin).

Att Kevin nämner att en flygplansolycka skulle vara ett bra sätt att dö på för att inte skambelägga familjen är ytterligare tecken på hur apostasi från mormonkyrkan inte bara påverkar en själv; man utsätter hela familjen för eskatologisk fara om man bryter förbundet (Hinderaker 2019: 201).

Christopher framställde kyrkan som ovälkomnande gentemot sociala avvikelser, något även Kevin gör:

Shortly after I left mormonism I realized that I didn't know what I thought anymore, I didn't know my opinions on so many things because I'd subjugated my opinions and my thought-processes to the church (My name is Kevin).

Det Kevin och Christopher beskriver är något som Hinderaker också noterat: "To contemplate leaving Mormonism is to consider leaving behind fundamental and identity formational values, cultural practices, beliefs, and primary relationships. [...] The cultural practices of Mormonism create a tight-knit religious community that is consuming of the member's life. Members are expected to maintain organisational values in their everyday lives" (Hinderaker 2019: 201). Alltså: Ett medlemskap i Mormonkyrkan är krävande, och att lämna samfundet innebär att man tvingas omforma hela sin identitet: Något som Kevin illustrerar.

Liksom Christopher kom till en punkt då han kände att han ställdes inför ett vägval som skulle bli avgörande för fortsatt liv eller död så beskriver Kevin ett liknande scenario:

And I thought: ‘You know Kevin, if you give up: Think of all the people you might be able to reach and help, and be there for them that are suffering in the same ways that you are. And need the same type of support and need the same type of answers.’ That gave me the courage to push on, that gave me the courage to find out why I couldn’t have peace and happiness anymore in being mormon. And I get to do that now, it was worth every drop of effort it took to make this transition. (My name is Kevin).

Så som Christopher hävdar att hans homosexualitet är något av det bästa som hänt honom så rättfärdigar Kevin sin apostasiprocess på ett liknande sätt då han konstaterar att det var värt all ansträngning som krävdes för att lämna kyrkan. Även hos Kevin finns alltså tecken på triumf i framställningen.

Kevin uppger att han efter utträdet blev mer kärleksfull, glad och fridfull. Han berättar också om att han två år efter apostasin satt på ett flygplan och kände att han *inte* ville att planet skulle störta. (My name is Kevin). Dessa olika konstaterandena är liksom Christophers narrativ exemplifierande av vad Enstedt & Larsson (2013: 79) noterat vad gäller triumf-element i apostasiberättelser.

En sak jag lägger märke till i Kevins framställning är att det vid flera tillfällen ges mycket fokus åt ett par rödrutiga skor han har på sig: Eftersom han under hela narrativet betonar hur hans tid i mormonkyrkan präglades av internalisering av kollektiva ideal och åsikter tolkar jag detta som ytterligare ett sätt för honom att,

Bild 4

genom kläder, ta ytterligare avstånd från kyrkan och dess totalitära gemenskap samtidigt som det blir en markering för hans “nya liv” som ex-mormon. Enstedt, Larsson & Mantsinen (2019: 3) uppmärksammar hur religiös förändring kan ta sig i uttryck genom t.ex klädval.

Hur Kevin gick klädd innan utträdet går inte att säga, men män som tillhör Mormonkyrkan framställs ofta som missionärer med vita skjortor, svarta byxor och slips. Detta är något som Kevin avviker från genom de kläder han har på sig i framställningen (My name is Kevin). Att han till yttermera visso avslutar narrativet med “My name is Kevin Millet and I’m an ex-mormon” (My name is Kevin) gör att han ytterligare identifierar sig som något nytt, liksom Christopher gjorde.

Efter analys av Kevin konstaterar jag att ett övergripande tema i hans framställning, förutom triumfnarrativet, är *strävan efter autonomi*; något som Lundqvist (2019: 223) noterat hos muslimska apostater. Han återkommer ständigt till att tiden som mormon präglades av att internalisera kollektiva åsikter och ideal. Han pratar om tiden efter utträdet som en tid av självständigt tänkande och att *hitta sig själv*. Han gör detta dels genom rationellt tänkande och dels genom kroppslig praktik såsom kläd- och frisyrrval.

2.3 Nick

Även Nicks apostasi bottnar i en typ av självständighetssträvan, men till skillnad från Kevin som upplevde att han känt sig förtryckt och begränsad av kyrkans sociala ramverk framhäver Nick mer hur han genom rationellt tänkande inte kunde stå bakom Mormonkyrkans lära och doktriner. Han inleder sitt narrativ på följande vis:

As I really began to study the church history and church doctrines and the scriptures, seriously, for the first time in my life. I began have more, more questions about it (My name is Nick).

Bild 5

För Nick bottnar alltså inte apostasin i att en social förväntning på det mormonska livet inte motsvarades av verkligheten. Han uppger dock att: “Mormonism was at the very core of my identity and it influenced everything I did” (My name is Nick), men det beskrivs inte som ett problem - istället konstaterar Nick, genom

de inledande meningarna, att hans problem med kyrkan är av doktrinell art.

Med detta sagt: Vad som initialt var ett doktrinellt problem kom att även inkludera sociala bekymmer. Jag har redan tagit upp att han beskriver mormonismen som identitetsbärande. Detta är ytterligare ett tecken på vad Hinderaker (2019: 200-201) noterar gällande Mormonkyrkans internalisering av sina medlemmar. Han berättar vidare:

It became really scary as my faith began to road because I told myself that I was only going to accept objective evidence, and I wasn't finding any at all. So for the first time in my life I allowed myself the thought that the church wasn't true, just as an experiment. When I did that, it was almost like a revelation, all these contradictions fell away. [...] For the next two months I really dedicated myself more than I have ever had in my life to the church. I did everything I could to try to receive that revelation [...] It came to a point where I just couldn't keep doing it. (My name is Nick).

Nick beskriver det som en *uppenbarelse* då han insåg att kyrkan inte var sann: Detta är att bedöma som tecken på triumf i hans narrativ. Han fortsatte ändå att engagera sig mer i församlingen än vad han tidigare gjort: Detta är att jämföra med Christopher som gick ut i skogen för att be Gud korrigera hans sexualitet. Nick håller alltså apostasin i den *bakre* regionen medan han försöker "hitta tillbaka till kyrkan". Till slut nådde han en punkt då han inte längre orkade upprätthålla iscensättningen av en mormonsk roll, då släppte han allt direkt (My name is Nick). Således finns även här ingen "pendling" i performativitet. Vidare berättar Nick:

I decided to talk to my parents about my issues with the church. And I sat down with them and I started going through the problems of The Book of Mormon [... ytterligare punkter]. It was probably one of the most difficult things I've done in life, but in doing so it was the most liberating feeling of my life. That I could finally be who I am without having to worry about what the church's position was, that I could finally be honest about the things I believed and the things I didn't believe. I could have integrity and I didn't have to hide any part of who I am. Leaving this church has been the best thing I have ever done with my life: I've never been happier, never been

more fulfilled. I've never felt more satisfied [...] and just positive about life in general. My name is Nick Godfrey and I'm an ex-mormon. (My name is Nick).

Här berättar Nick om hur han valde att ta apostasin från den *bakre* regionen till den *främre*. I det ögonblick då han berättar för sina föräldrar, träder han ut som apostat och förkroppsligar den rollen. Han beskriver det som bland det svåraste, men samtidigt som det mest befriande han någonsin gjort. Att han i rollen som apostat inte heller känner att han behöver dölja någon del av sig själv blir ytterligare tecken som stärker analysen i flera aspekter: Dels förstärker han bilden av mormonismen som indoktrinerande och dels cementerar han hur han tvingats hålla sina avvikande tankar i den bakre regionen under tiden som mormon, dold för hans familj och närstående.

Övergripande teman i Nicks framställning blir således i likhet med vad jag tidigare visat hos de andra: triumf och självständighetssträvan. Kyrkan beskrivs som indoktrinerande och kritiken gentemot samfundet ges på läromässiga grunder. Även om processen innebar sociala problem var det inte något som initierade hans apostasi, till skillnad från de apostater jag ovan analyserat. Liksom analysen visat på samtliga framställningar hittills blir det också tydligt att iscensättningen av apostat-rollen förblir varande utan att återgå till en mormonsk roll.

2.4 Jean

En av Jeans söner valde att lämna Jesu Kristi Kyrka 2006, fyra år innan hennes videoframställning på *Iamanexmormon* publicerats. Detta skulle bli startskottet på hennes egen apostasiprocess:

We had been members for a long, long time and we didn't expect this to happen. I'm standing in front of the Edmonton Temple; the place where families go to be sealed together forever. We fully expected to have Stuart and his family with us forever in the eternities and now we had this terrible news that he had left, that he didn't believe it. (My name is Jean).

Bild 6

I Jeans fall bottenar apostasin inte i hennes egen avvikelse; istället handlar det om att hennes son valt att lämna kyrkan på egen hand. Mormonernas doktrin vad gäller den *eviga familjen* gör att detta påverkar Jean i hög grad. Hinderaker skriver: “Breaking the covenant of temple endowment, thus, endangers the eternal family” (Hinderaker 2019: 201). Detta är vad Jean visar oro kring då hon berättar att hon och hennes familj räknat med att ha med sonen i evigheten.

Jeans apostasiprocess initierades således på ett liknande sätt som Kevin: De båda hade en förväntning på vad det mormonska livet skulle ge dem; när Kevin upplevde depression innebar det att förväntningen inte motsvarades av verkligheten; på samma sätt blev sonens apostasi utlösningmekanism till Jeans egna tvivel.

Hon berättar att hon inte kunde lämna sin son utan kände sig tvungen att lyssna till honom: “He was a lost sheep after all” (My name is Jean).

Then I began to do my own research after alot of prayer and going to the [svårtolkat, antagligen: forums and fair-websites]. Those are two church apologist groups, and I thought I would get the true answers from them, but I quickly discovered that they weren't giving me the answers that I needed [...]. We attended this temple regularly because we were working here, but especially so that I could get an answer. I was the boy in the story of *The emperor's new clothes*, I wasn't seeing what other people were seeing: I felt like the emperor had no clothes (My name is Jean).

Jean har likt de andra apostaterna försökt hantera och reagera mot sina tvivel och avvikelser: Hon gör ett försök att hitta tillbaka till kyrkan och gemenskapen genom att iscensätta en mormonsk roll starkare än tidigare i hopp om att få svar på de frågor som väckts inom henne, men likt de jag redan analyserat har detta försök varit utan lycka.

Att hon liknar sig själv med pojken i *Kejsarens nya kläder* är intressant: Detta fungerar som kritik riktad gentemot kyrkans medlemmar; att de låtsas att den mormonska läran är

sann och att de egentligen vet om det. Det fungerar också som ett sätt att rättfärdiga utträdet för sig själv eftersom hon anser sig vara den som vågade säga ifrån. Att hon framställer sig själv som den som vågade gå emot strömmen är tecken på autonomisträvan; något jag dessutom tidigare påvisat hos de andra apostaterna.

Jean avslutar sitt narrativ med:

And I was heartbroken [...] I felt that life wasn't worth living because I wasn't getting an answer from God that the church was true. I had to decide whether to pacify my family or whether to be true to myself and leave the church, and it was a dreadful decision to make [...] I left a whole community of friends behind when I left the church, and I did love them very much. I loved alot of things about the church, but it wasn't what it purported to be. I moved on from that place of pain to a place of discovery; a new life and new friends, I am really, really grateful to my son for leaving the church [...] I'm really happy with this new life that I have. My name is Jean Bodie and I'm an ex-mormon. (My name is Jean).

Även i Jeans framställning är tecken på performativ pendling i apostasiprocessen frånvarande. Hon ställdes inför ett vägval vilket hon beskriver som fruktansvärt; att upprätthålla en roll som mormon och således lugna sin familj eller att vara *sann mot sig själv* och lämna kyrkan, vilket hon gjorde. Då hon iscensätter en roll som apostat återgår hon alltså aldrig till att gestalta den mormonska rollen igen. Apostasin innebar att hon bröt kontakten med sina gamla vänner trots att hon inte hade något emot dem. Hon beskriver kyrkan som god, med problemet att den inte är vad den utger sig för att vara (My name is Jean).

Liksom de framsättningar jag redan analyserat visar Jean tecken på seger och triumf. Hennes apostasi initierades av att en förväntning på det mormonska livet inte motsvarades av verkligheten och likt flera av de andra jag analyserat hittills försökte hon åtgärda problemet genom bön och studier. Hon framställer sig själv som en självständig individ och liksom samtliga andra narrativ framställs apostasin som positiv och identitetsfrämjande.

2.5 Erik & Shaunalei

Erik och Shaunalei delar sina apostasiberättelser i samma video. Eftersom jag har för avsikt att analysera apostasiberättelsernas framställning i dess mediala kontext kommer jag därför att analysera deras gemensamma apostasiberättelse under samma rubrik. Inledningsvis noterar jag videoklippets titel "Our marriage has survived a crisis of faith. We are the Andersen family and we are Ex Mormons." (We are Ex Mormons). Eftersom titeln hör till framställningen av narrativet ser jag redan tecken på hur de skildrar sin apostasiprocess: Tillsammans.

Erik inleder med att berätta om hur ett gudstvivels började gro inom honom:

ERIK: One of my problems that I had had is I felt that I didn't feel the spirit properly. I would pray and pray, trying to get God to answer me and I just didn't feel that he would answer my prayers. And there came a point in our marriage where I was finally able to tell her [Shaunalei] how I felt: 'There is something wrong with me, why doesn't God answer me? I don't know why I don't get these answers.' (We are Ex Mormons).

Erik berättar att han inte kände någon gudsnärvaro, vilket han upplevde vara ett problem. Hans apostasi initierades således på samma sätt som för flera av de andra: Det mormonska livet korresponderade inte med utebliven gudsnärvaro.

Bild 7

Jag noterar dessutom hans formulering, att de kommit till "en punkt i deras äktenskap" då han kände sig redo att berätta för sin fru om sina tvivel gentemot kyrkan: Det innebär ytterligare tecken på hur framställningen av apostasin är tvädelad: utan Shaunalei hade antagligen inte äktenskapet varit på den nivån, och då hade Erik, enligt framställningen, låtit sina tvivel förbli i den

bakre regionen vilket inte hade låtit apostasiprocessen fortgå.

Shaunalei var inledningsvis mycket stöttande och mån om att hjälpa sin man erhålla vittnesbörd så hon köpte andlig litteratur till honom (We are Ex Mormons). Erik berättar att han läste, men ytterligare problem uppstod då han märkte att flera saker i litteraturen inte stämde överens med vad han tidigare lärt sig om. Efter vidare studier uppger han att: "Literally, within 24 hours my belief in the church was gone" (We are Ex Mormons). Eftersom Shaunalei är den som ger Erik böckerna får hon även här en avgörande roll i processens fortlöpande. Han uttrycker en stor rädsla och oro över vad han skulle säga till sin fru då han insett att han inte längre tror på kyrkan (We are Ex Mormons). Detta är tecken på hur apostasi kan innebära sociala problem.

Narrativet fortskrider:

ERIK: I start dumping all the stuff on her [Shaunalei] that I had learned [...] thinking, I guess, that somehow she was gonna just say: 'Okay, the church isn't true, wonderful!' Well, that wasn't how it worked out. She was in shock and she was just freaking out.

SHAUNALEI: And I'd go into our bedroom [...] and I'm looking at the titles of these books and I'm not familiar with them and I'm assuming instantly that these are anti-mormon literature. And I get mad and I'm like: 'How dare you?! Bring these into our bedroom, our sanctuary?!' And I was so offended and so upset and angry. This isn't what was supposed to happen by reading church history. [...] There were days that I couldn't even look at him. (We are Ex Mormons).

Här illustrerar Shaunalei, genom sitt känsloutbrott, hur laddat apostasi från Mormonkyrkan kan uppfattas av dess medlemmar, något Erik visade medvetenhet om innan han berättade för henne. Att Erik slutat tro på kyrkan påverkar även henne, eftersom hon räknat med att de skall vara tillsammans i evigheten, precis som var fallet för Jean då hennes son lämnat samfundet. Jag tolkar detta som en, för henne, omedveten initiering av apostasiprocessen: När Shaunalei får reda på att hennes man inte längre tror på kyrkan börjar ett tvivel

gentemot kyrkan gro eftersom detta inte var den förväntning hon hade på livet som mormon.

De båda diskuterar vidare hur förhållandet överlevde en period av frustration från båda sidor: De båda är överens om att en nyckelfaktor till att de klarade sig igenom detta är att Erik inte uttryckte något agg gentemot kyrkan. Han tvingade sig själv acceptera faktumet att hans fru för alltid skulle vara mormon (We are Ex Mormons). Erik lät således apostasin vara i den *främre* regionen och försökte samtidigt bibehålla familjen intakt, detta skapade en inre konflikt hos honom.

Shaunalei fortsätter:

SHAUNALEI: And I think the fact that we would be open and real about our feelings, about our fears, was helpful. And when I would see him [Erik] tearfully crying and trying to describe to me how he felt so completely misunderstood [...], seeing his pain gave me compassion, I was given an essence, the gift, the grace of empathy. [...] Eventually I was able to say: 'I think I'm ready Erik, you told me once about this surtain issue...' (We are Ex Mormons).

Här visar de återigen hur de är beroende av varandra i sina respektive apostasiprocesser; utan Erik hade Shaunalei aldrig inlett sin apostasi. Något mer om Shaunaleis process får nämnas inte. Framställningen avrundas med de vädjande orden: "If your marriage is worth it, if your marriage is good; don't give up." (We are Ex Mormons). En uppmaning till andra par som upplever spirituella problem. Det säger något om videoklippets målgrupp och syfte; att hjälpa och inspirera andra att också begära utträde ur Mormonkyrkan; att framställa apostasin som något positivt.

Avslutningsvis konstaterar Shaunalei:

SHAUNALEI: Who we are today, having gone through something so difficult, it's amazing [...] I don't think I was ready to jump into divorce, but I know things could have gone so bad, and he handled it beautifly, gently and I'm so grateful because here we are four years later close, intimate and whole as a couple, best friends, and I'm so

grateful. [...] The thing Erik never believed or hoped that could happen, happened two years ago, when we and our children resigned our membership of the church and declared our independence.

[...]

ERIK: We're the Andersen family, and we're ex-mormons (We are Ex Mormons).

I Erik och Shaunaleis framställning syns flera återkommande element som jag redan urskiljt bland de övriga apostaterna: De inledde sina apostasiprocesser genom att ett tvivel uppstod på grund av ouppfyllda förväntningar på det mormonska livet. De visar tydliga tecken på triumf och seger när de beskriver apostasin i mycket positiv anda. Att Shaunalei är tacksam över hur hennes man hanterat situationen är att jämföra med Jean som också var beroende av en närstående i sin apostasi. Att hon direkt sammanlänkar utträdet med självständighet tyder på en självständighetssträvan, något som står i polemik med hela tanken på att de är ständigt beroende av varandra. Deras relation och uppfattning av att ha lämnat Mormonkyrkan *tillsammans* är det huvudsakliga jag tar med mig från analys av Erik och Shaunalei.

2.6 Eva

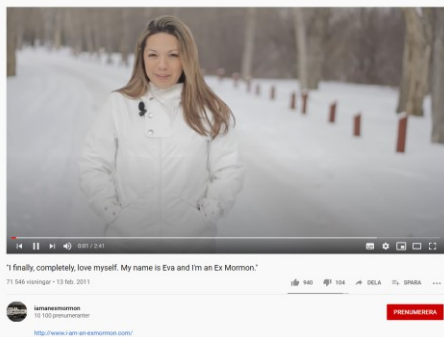

Bild 8

Eva, som alltid strävat efter att omfamna kyrkans lära till fullo, berättar att hon efter att ha kommit hem från en missionsresa gifte sig i templet med en man som var respekterad i församlingen. Hon beskriver honom som: "The perfect mormon boy" (My name is Eva). Hennes apostasiprocess skulle dock ta avstamp i en liknande kris som jag redan urskiljt hos andra apostater: Två år efter vigseln började han

studera kyrkans historia och fick reda på sådant som gjorde att han lämnade kyrkan (My name is Eva). Således konstaterar jag ytterligare ett fall av apostasi som bottnar i en förväntning som inte motsvaras av verkligheten.

I hopp om att lösa situationen sökte hon råd hos lokala auktoriteter:

They counseled me more or less to leave him, and so I did. And looking back: this church that had told me that family was first had ripped mine to pieces. [...] About a year and a half later, when I found that I was left to myself to deal with the aftermath of my divorce, I started thinking maybe there was something, and I knew there was something, [...]. I started reading again, I started looking at the cold, hard facts opening my mind up to a lot of things that I had decided to ignore previously. I realised that I also could no longer believe and today I can say that I know that this church is not what it claims to be (My name is Eva).

Evas kritik gentemot kyrkan grundar sig i att den inte är vad den utger sig för att vara, något hon styrker genom argumentet att samma kyrka som lärt henne att familjen är viktigast gav upphov till hennes skilsmässa. I likhet med de andra iscensatte hon en roll som apostat då hon insåg att hon inte kunde tro på kyrkans lära och lät aldrig den rollen återgå till den bakre regionen.

Likheten med Jean och Shaunalei är slående: Alla tre inledde sina respektive apostasiprocesser efter att någon nära familjemedlem tappat tro till kyrkan. Jag har dessutom visat på att deras egen apostasi bottnar i hur förväntningen på det mormonska livet i allmänhet, och bilden av den ideala mormonska familjen i synnerhet, inte levdes upp till. Melissa Mendonsa skriver om Mormonkyrkans tydliga patriarkala och könsuppdelade struktur. Hon hävdar att kyrkan ser könet som identitetsavgörande för individen och att de olika könen fyller olika syften i församlingen; männen uppfattas vara *ledare* medan kvinnorna är *följare* (Mendonsa 2011: 9). Detta är vad som uppdagas hos de kvinnor vilkas apostasiberättelser jag hittills analyserat: I samtliga fall har apostasiprocessen initierats av att en närstående *man* lämnat kyrkan. Detta bör dessutom väckt en inre konflikt hos kvinnorna där två doktriner går i polemik med varandra: Dels plikten att vara mannens följare, och dels plikten att vara trogen Gud.

I framställningen av narrativet spelas bakgrundsmusik till Evas röst: Inledningsvis spelas ett stycke som bidrar till en melankolisk stämning i Evas narrativ. I samma stund då Eva börjar prata om tiden *efter* utträdet övergår bakgrundsmusiken istället till ett muntrare

gitarriff (My name is Eva). Skiftet av bakgrundsmusik bidrar till en känsla av triumf: Livet som mormon är över och det beskrivs som något positivt.

Eva avslutar narrativet slagkraftigt:

When I left the church I was afraid that I would be sad, that I would be lonely, but what happened was that the depression that I had been living with all of a sudden went away, and I found new happiness and new joys and this world that I had been so afraid of all the sudden became much friendlier and much brighter, and I was shocked about how many new friends I made that I really love and that actually really loves me for me. And about that sweet man that I once loved; I can finally see him and appreciate him for who he is, and we're better than we've ever been. My name is Eva and I'm an ex-mormon (My name is Eva).

Hon är numera tillsammans med sin man igen och livet efter apostasin beskrivs i mycket positiva ordalag; således blir temat "triumf och seger" tydligt även i Evas narrativ. Hittills har samtliga kvinnor i sina respektive framställningar visat tecken på att deras apostasiprocesser initierats av att en närstående man "banat vägen" för dem. Nästa apostat är ett undantag vad gäller detta.

2.7 Michelle

På följande sätt inleder Michelle sitt narrativ:

At age of eleven, in 1986, I made a very big decision and I essentially handed over my will to an organization [Mormonkyrkan] that I supported, that I fully believed in and that I raised my four kids in. (My name is Michelle).

Michelle återkommer vid flera tillfällen i sin apostasiberättelse till ordet "decision", detta skall jag återkomma till. Först och främst vill jag peka på hur hon redan i inledningen berättar hur hon *lämnar över sin vilja*; något som tyder på hur hon upplever att tiden i Mormonkyrkan präglades av internalisering av kollektiva ideal, och åsikter.

Hon fortsätter:

Twenty-one years later I made another big decision. It was based on new information, and like a judge who has to reverse his decision based on new evidence; I made the decision to reverse my decision that I made at age eleven (My name is Michelle).

Att hon ständigt väljer att återkomma till ordet *decision*, samt att hon likställer sig själv med en domare, bör ses som tecken på autonomisträvan; en tolkning som får ytterligare legitimitet om vi återgår till hennes inledande ord om att hon vid sitt första beslut valde att lämna över sin egen vilja. I samband med att hon liknar sig själv med en domare ger hon en antydning av att hon baserat det nya beslutet på

Bild 9

någon typ av erhållen information eller insikt, hon går dock inte närmre in på vad detta är men min tolkning är att det handlar om doktrinella problem. Hennes kritik av kyrkan blir således lik den jag uppmärksammat hos flera av de andra: Mormonkyrkans gemenskap framställs som präglad av en internaliserande miljö som dessutom undanhåller information för dess medlemmar.

Michelle avslutar med att prata om tiden efter utträdet:

When I made that decision twenty-one years later I grew exponentially. A whole new world just opened up for me. I became less judgemental, my worldview expanded, and I became alot more accepting of so many different people and so many different cultures and different religions. I remember after my decision I felt like I had been set free, knowledge is power, and I felt like I had been delivered. It was a great feeling; I no longer had to pray to find out whether or not I was on the right path. I knew that I was off the wrong path. My name is Michelle and I'm an ex-mormon (My name is Michelle).

Hon beskriver sig själv som en ny person efter utträdet. Direkt efter hon tagit beslut att lämna Mormonkyrkan upplevde hon en frihetskänsla: Något som tyder på triumfatoriska drag i berättelsen; att hon lämnat livet som mormon till fördel för något bättre. Hon uttrycker återigen en känsla av självständighet och hävdar att hon lyckades ta sig ut ur kyrkan på eget rationellt tänkande. Hon är den första kvinnan vi analyserar som inte uppger att apostasin bottnar i att relationen till en närstående man har förändrats. Hennes apostasinarrativ grundar sig snarare i eget rationellt tänkande och autonomisträvan där hon framställer sig själv som en självständig individ vilken har möjlighet att fatta rationella beslut på egen hand.

2.8 Heather

Heather berättar att hon konverterade till Mormonkyrkan som artonåring och ett år senare ingick ett äktenskap där hon levde olycklig:

I could have gotten divorced but I didn't think that it was the right thing to do, I didn't think that's what God wanted me to do. I went to every bishop we ever had [...], and asked them for advice about my own happiness and my marriage, our family not being happy. And every single one of them told me that that was my trial in life: That the next life would be worth it and I just had to endure that pain of being unhappy in marriage. I did feel trapped and I felt like I couldn't make that decision, I wasn't allowed to make decisions that would make me happy. (Happier than I've ever been).

Bild 10

Genom att hävda att hon upplevde sig vara instängd kritiserar Heather Mormonkyrkan och framställer därmed mormonismen som något negativt. Hon visar dessutom tecken på att den kvinnliga rollen som *följare* iscensätts av henne under tiden då hon tillhörde kyrkan. En roll som sen kom att användas för att ta sig ur samfundet. Vad hon ovan berättar säger också att hennes apostasi kom att bottna i en förväntning på det mormonska livet som inte motsvarades av verkligheten, liksom jag noterat vara fallet för flera av de andra.

Heather fortsätter med att berätta om hur hon vid ett tillfälle råkade stöta på en apostasiberättelse från en annan kvinna som lämnat Mormonkyrkan efter att ha levt olyckligt gift. Heather uppger att kvinnans berättelse inspirerade henne men att hon ändå fortsatte leva tillsammans med sin man (Happier than I've ever been). Att läsa om hur en annan kvinna tog sig ur kyrkan till förmån för ett bättre liv som apostat blev en ögonöppnare för Heather; ett tvivel började gro inom henne men på grund av de sociala problem som skulle kunna uppstå vid apostasi fortsatte hon ändå iscensätta rollen som mormonsk kvinna för att således, i den bakre regionen, kunna reflektera över den roll hon förkroppsligar i framträdandet. Hon fortsätter:

Later, my husband brought home a book; it was a historical accounting of Emma Smith, it was reading actual history that made me start to question them in the first place, from that point I prayed about what I read and I prayed hard and I fasted and I went to the temple and finally I went online and I started reading other peoples stories of questioning their faith (Happier than I've ever been).

Trots att Heather levt olyckligt gift i flera år påstår hon att det är på grund av historiska bekymmer hon först ifrågasätter kyrkan. Eftersom jag redan hävdade att hennes apostasiprocess initierades av ett olyckligt mormonskt äktenskap gör jag tolkningen att hennes historiska studier i själva fallet fungerade som utlösningmekanism till ytterligare bekymmer, hon fick i och med detta dessutom ett konkret problem att fästa blicken på. I ett försök att reda ut de problemen hon uppmärksammat började hon engagera sig ytterligare i kyrkan genom bön och tempelbesök, något som inte funkade.

Heather avslutar med:

I read many stories of people going through the same process that I was starting to allow myself to go through, and it was instant; I knew that it wasn't true. I realized when I left that I became myself and I was allowed to act for my own happiness. And so I ended my fifteen year marriage and I've never been happier. I got married four years ago to the man of my dreams, he's wonderful; he loves me in a way that I never knew people could be loved and he has made me happier than I could have ever imagined.

[...]

My name is Heather, I am a nurse, I'm a mother, I'm happier than I've ever been in my entire life and I'm an ex-mormon (Happier than I've ever been).

Även om Heathers apostasi inte initierats av att hennes man eller någon annan närstående manlig släkting lämnat Mormonkyrkan, som var fallet för Jean, Eva och Shaunalei, visar hon ändå tecken på att vara beroende av andra i sin apostasiprocess: Hon berättar att hon inte kände sig myndig att fatta egna beslut efter att ha rådslagit med lokala biskopar vad gäller hennes olyckliga äktenskap. Först när hon fick reda på att en annan kvinna lyckats ta sig ut ur samfundet börjar tanken på att lämna slå henne och det är apostasiberättelser likt hennes egen som "stakat ut vägen" för henne.

Innan hon börjar prata om själva apostasin i videoklipppet nämner hon också "I love being a mom" (Happier than I've ever been). På liknande sätt avslutar hon också narrativet vilket tyder på att hon fortfarande på flera sätt förkroppsligar den kvinnliga mormonska rollen såsom Mendonsa (2011: 9) beskriver den: "woman's divine role is that of mother and follower, with less institutional significance than familial significance". Förutom rollen som *ex-mormon*, visar hon också på starka tecken på förkroppsligande av rollerna *följare* och *mamma*. Hon framställer apostasi från Mormonkyrkan och livet efter apostasin som mycket positivt, således syns tecken på seger och triumf även i hennes narrativ. Autonomisträvan blir också mycket påtaglig då hon beskriver apostasin som en chans att *bli sig själv*.

2.9 Alex

Alex framställer sin apostasiprocess som en produkt av självständighetssträvan: Han lämnade Mormonkyrkan genom självständigt tänkande och att vara sann mot sig själv. Han inleder sitt narrativ med:

I suppose my story starts around seven years old, when I was at Sunday school. My mom was the substitute that day, she gave a lesson on giving your testimony. She wrote the first line of what we were supposed to say on the board: 'I know the church is true'. As her son, she called on me to say it, and I refused: I knew I didn't know

the church was true. I didn't have any such knowledge that I was aware of and I wouldn't lie, that's not how I was raised (My name is Alex).

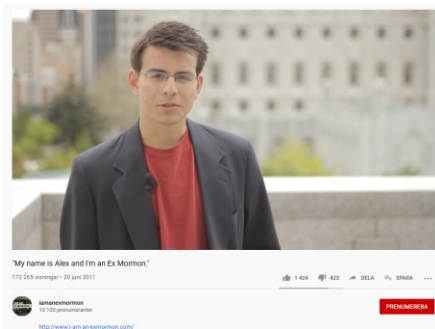

Bild 11

Alex befäster en kontinuitet i sitt narrativ då han menar att apostasiprocessen inleddes redan vid sju års ålder. Han riktar indirekt kritik gentemot kyrkan och menar att den är internaliserande av dess medlemmar då han berättar att han blivit uppmanad att bekänna en tro han inte upplevt. Jag noterar också att han vid den tiden inte tar ställning till huruvida han var ateist eller inte, han uppger bara att han inte var säker på vad han trodde.

Han berättar vidare om hur alla i hans omgivning tycktes *veta* att kyrkan var sann, och att han vid tillfällen fick frågor gällande sitt eget vittnesbörd:

People would ask me how my testimony was going, and I would say 'fine', but I didn't actually know if I had one. Eventually I just wanted to know so badly that I allowed myself to consider the possibility that maybe the church wasn't true, that maybe there wasn't a god. As soon as I did that everything started falling into place. But I felt like I still couldn't give up; I owed something to my family, to my heritage (My name is Alex).

Alex berättar att han, till skillnad från de andra jag analyserat, aldrig lyckats iscensätta en mormonsk roll som han känt sig bekväm i. Den bakre regionen fick aldrig tas i uttryck eftersom han lyckats internalisera publikens närvaro även då han varit ensam. Detta blev ohållbart i längden och till slut *tillät* han sig själv att föreställa sig en ateistisk världsbild. På grund av sociala komplikationer kände han sig dock tvungen att upprätthålla den mormonska rollen inför sin publik: Han framställer den mormonska gemenskapen som väldigt negativt inställd till apostasi.

Han försökte, likt flera av de andra jag analyserat, erhålla vittnesbörd genom att iscensätta en mormonsk roll tydligare än vad han gjort innan.:

If I was in the right environment, and I was taking religion classes, and I was still praying and reading the scriptures, that maybe I would figure something out. And that didn't happen though, eventually I spoke with the bishop about this; I told him I was having problems believing. And he told me the same thing that everyone else had told me: that I should do Moroni's challenge. I knew this didn't make any sense because there was only one answer you could get; it was biased from the start. You either knew the church was true and you got that feeling, or nothing happened and then you were supposed to do it until you die, I suppose (My name is Alex).

Alex riktar kritik gentemot kyrkan på rationell basis då han hävdar att *Moronis utmaning* var utformad på ett sådant sätt att den förutsatte att man redan var troende för att lyckas. Detta argument fungerar också till att legitimera tidigare kritik eftersom han framhäver hur kyrkans doktrin har logiska problem. Vidare berättar han:

Eventually my emotions were able to catch up to what I knew, and I let go of that fear. That was about a year ago when I was finally able to admit to myself that I was an atheist (My name is Alex).

Efter att i den bakre regionen, ha förhandlat och utvärderat det uppträdande som under en längre tid pågått i den främre regionen valde Alex till slut att iscensätta en roll som apostat. Av framställningen att döma förblev han i den rollen. Han avslutar sitt narrativ på liknande sätt som de andra vi analyserat:

The best thing that's happened is that I've just been able to feel like I'm living in tune with myself, that I'm being honest with myself. My name is Alex Stout, I'm a student, and I'm an ex mormon (My name is Alex).

Precis som flera av de tidigare nämner Alex att han numera är *sann mot sig själv*. Apostasin rollsätts i den *främre* regionen och är synlig för framträdandets publik, något han ser som en triumf. Han skapar också ytterligare kontinuitet i sitt narrativ då han antyder att han nu kan rollsätta den identitet han alltid burit på. Sammanfattningsvis kan jag konstatera att

Alex framställer apostasin och apostasiprocessen som något positivt med inslag av triumfatoriska och segerliknande drag. Han framhäver en tydlig kontinuitet i sitt narrativ och han menar att han som apostat kan leva ut sin identitet vilket tyder på en strävan efter autonomi. De problem han associerar apostasin med är uteslutande sociala.

2.10 Emily

Emilys väg ut ur Mormonkyrkan skiljer sig på många sätt med de vars berättelser jag tidigare analyserat men trots detta finns flera likheter i framställningen. Hon inleder med att berätta om hur hon i tidig ålder blev sexuellt utnyttjad:

When I was eight years old I was sexually abused. Because of that sexual abuse I took it upon myself to feel alot of shame and alot of guilt. That shame and guilt was intensified when, as an eight year old, I blamed myself for breaking these covenants that I had made when I was baptized. I would pray and I would cry and I would ask God for forgiveness and that forgiveness never came (My name is Emily).

Bild 12

Guds uteblivna förlåtelse blev början på en längre period fylld av skam och ångest eftersom hon inte upplevde sig vara värdig Guds omsorg (My name is Emily). Detta blev också startskottet på Emilys apostasiprocess. I likhet med vad jag visat vara fallet hos flera av mina andra informanter så bottenar hennes apostasi alltså i att någon typ av förväntning på livet som mormon inte motsvarade verkligheten.

Vidare berättar hon om hur hennes apostasi tog sig i uttryck:

When I was seventeen years old I began realizing I am the one in control over how I feel [...] and once I realized that, I realized that I didn't believe in God, and if God didn't exist it was only up to me to forgive myself and to love myself. [...] As I released that shame and guilt I started to understand myself better, and I started to realize things about myself that I hadn't allowed myself to realize because I was so

caught up in the turmoil of shame. I realized that I was gay and that I was completely and totally comfortable with that (My name is Emily).

När Emily konstaterade att hon själv är i kontroll över sitt eget mående framställer hon sig själv som en självständig individ. Hon framställer mormonismen som identitetshämmande då hon hävdar att hon kunde inse saker om sig själv bättre efter att hon insett att hon är ateist. Hennes skam och ångest associeras också till mormonismen vilket ytterligare tydliggör den negativa bild hon framställer av kyrkan.

När Emily insett att hon inte var troende och att hon dessutom var bekväm med att leva som öppet homosexuell kunde hon börja älska sig själv, hon berättar också att hon efter det kunde uppleva kärlek från sin familj och andra personer i sin omgivning på ett annat sätt än tidigare: “When I began loving myself I began to let other people love me.” (My name is Emily). För Emily blir således apostasin direkt sammanlänkad med att kunna acceptera sig själv och känna uppskattning från andra i sin omgivning; hon framställer således apostasin som något positivt, identitetsfrämjande och triumfatoriskt precis som flera av de andra.

Avslutningsvis berättar Emily om ett program hon planerar att starta på sitt universitet för apostater ur Mormonkyrkan där man skall kunna finnas till stöttning för varandra: “We can all support one another, and be that support-system that the Mormon church promised itself it would be for me.” (My name is Emily). Detta går i polemik med tanken på självständighetssträvan som tidigare nämnts i Emilys narrativ: Samtidigt som hon menar att hon själv är i kontroll över sitt eget mående så söker hon ett nytt sammanhang där man kan få social stöttning. Även om det inte framgår i berättelsen så tolkar jag det som att detta i första hand är tänkt till stöttning för de som vill lämna kyrkan men ännu inte har gjort det, och där hon kan fungera som mentor och inspiration för andra, vilket ju också är syftet med de videoklipp som utgör mitt primärmaterial i den här studien.

I samma anda som samtliga andra narrativ jag inkluderat i studien avslutar Emily med: “My name is Emily, I’m queer and I’m happily an ex-mormon.” (My name is Emily). Här

tillkännages hur Emily numera väljer att identifiera sig själv: Som apostat och queer, vilket blir ännu ett avståndstagande från kyrkan.

3. Slutsats och diskussion

I min studie har jag haft för avsikt att analysera *hur apostasi och apostasiprocessen från Mormonkyrkan gestaltas på internet*. Efter att ha utsatt tio videoklipp från Youtubekanalen *Iamanexmormon* för analys kan jag, trots variationer, konstatera flera gemensamma teman, mönster och processer. Jag kommer under detta avsnitt presentera de gemensamma drag vilka jag tycker mig kunna urskilja i framställningarna av apostasiprocessen från Mormonkyrkan. Jag kommer dessutom lyfta några av de fall som avviker från dessa och diskutera hur och, om möjligt, varför de gör det.

Apostasiprocessens initiering har associerats till något typ av problem. I vissa fall har problemet framställts som en konkret social avvikelse såsom sexuell läggning. I de flesta fallen har jag visat att problemet bottnar i att apostaten haft en förväntning på hur det mormonska livet skall te sig ifall man lever på rätt sätt. När något oväntat inträffar, såsom att man inte upplever något bönesvar, har detta varit en verklighet som inte motsvarats av de positiva förväntningar man tidigare haft. De flesta av apostaterna gjorde ett försök att lösa det initiala problemet, men i samtliga fall har dessa försök varit misslyckade.

Fyra av de sex kvinnor vars apostasinarrativ jag analyserat visar tecken på att apostasiprocessen initierats av att relationen till någon närstående *manlig* familjemedlem har uttryckt någon form av tvivel gentemot kyrkan. Detta har gjort att deras förväntningar på livet som mormon inte motsvarats av verkligheten, vi kan således se en könad initiering av utträdesprocessen här. Detta är en tolkning som förankras i den sekundärlitteratur jag i analysen redan lyft vad gäller könsroller inom samfundet (Mendonsa 2011: 9) och doktriner angående äktenskapet (Hinderaker 2019: 201). Alltså; när en kvinna lever i Mormonkyrkan med förväntningen att kunna leva tillsammans med sin familj i efterlivet om hon uppfyller rollen som mannens följare uppstår ett problem när mannen i fråga själv lämnar samfundet.

Av framställningarna att döma hade apostasiprocessen aldrig initierats ifall detta första problem uteblivit: Hade till exempel Evas man inte lämnat Mormonkyrkan så hade hon

antagligen fortfarande tillhört kyrkan. Därför väljer jag att associera första fasen av apostasiprocessen med något typ av problem.

Även om det initiala problemet i flera fall endast varit associerat till doktrin så har framställningarna förknippat apostasiprocessen med sociala problem såsom rädsla och oro för familje- och vänskapsrelationer. Anledningen till att detta så tydligt poängteras kan vara att detta är en av de punkter som *Iamanexmormon* uttryckligen fokuserar på att förmedla till sina tittare, men att det tas upp enbart på grund utav den anledningen bedömer jag inte vara troligt. Den sociala oro som associeras med apostasin är avgörande för hur apostatens iscensättning i den *främre* regionen tagit sig i uttryck.

Vid de fall där de sociala bekymmerna varit som mest påtagliga har individen gestaltat en mormonsk roll trots att det i den bakre regionen funnits en vilja att iscensätta en apostatroll. Anmärkningsvärt är dock att det inte skett någon form av pendling i iscensättning så som det har noterats hos ultraortodoxa judar (Davidman 2015). Alltså: när individen väl rollsatt en apostat har det inte funnits någon antydning på att man gått tillbaka till att låta apostaten bli i den bakre regionen igen.

Två genomgående teman som näst intill går hand i hand genom framställningarna har varit *autonomisträvan* och *triumfberättelsen*. De har att göra med hur man beskrivit apostasin: Att lämna Mormonkyrkan framställs som det bästa man kan göra; det innebär att deklarerat sig själv som en självständig, rationellt tänkande och mogen individ. Detta är ett tema som, bland andra, Lundqvist (2019: 223) också uppmärksammat hos muslimska apostater. Framställningen av apostaten blir att denne tagit sig igenom en hård prövningsperiod för att komma ut på andra sidan starkare och mer tillfreds än någonsin, i analysen har jag pekat på detta och benämnt det som triumfatoriska drag i narrativet.

I förhållande till Zuckermans benämningar av olika typer av apostasi kan jag konstatera att apostasi från Mormonkyrkan på vissa områden varierar; apostaterna kan både klassificeras som *tidiga* och *sena*. Det finns inga tydliga tecken på att det skulle vara majoritet av någon av grupperna i mitt material. Vad gäller *djup* och *ytlig* apostasi så har inte materialet varit

tillfredsställande: Det är bara Erik och Shaunalei som antyder att åtminstone en av dem fortfarande är troende på något vis, några nämner att de är ateister men i regel är det inget som framkommit. Hur de framställer kyrkan är dock samstämmigt: Man porträtterar en negativ bild av Mormonkyrkan genom att hävda att den är internaliserande av dess medlemmar, att ett medlemskap i kyrkan innebär att man hämmar sin identitet och att den dessutom undanhåller information om dess historia och lära. Trots denna framställning hyses inget agg gentemot kyrkans medlemmar; de beskrivs som kärleksfulla och välvilliga. Den positiva attityden gentemot kyrkans medlemmar är något Zuckerman (2011: 69) i sin studie också noterat.

Apostasi från mormonkyrkan framställs som en *transformativ* apostasi. Medlemskap i kyrkan innebär att tycka och tro på ett visst sätt, religionen är en stor del av medlemmens tillvaro och att lämna medför ofta att man alieneras av sina före detta vänner, och ibland familjemedlemmar. Tiden efter apostasin beskrivs som en tid av *att hitta sig själv*, att ta reda på vad man själv tycker och tänker, och att hitta nya vänner. Det nämns dock inget om förändrade livsstilar i form av klädval, matvanor eller kroppsliga praktiker; något apostasiforskning tidigare visat vara fallet för t.ex muslimska och judiska apostater (Enstedt 2018; Davidman 2015).

Sammanfattningsvis kan konstateras att apostater från mormonkyrkan framställer apostasi som mycket positivt och identitetsfrämjande. Även om vägen till utträdet innebär en, ibland lång, tid av depression, ångest, skam och problem beskrivs det som ett av de bästa livsval man kan göra. Apostasin initieras av ett problem som både kan vara av läromässig och social art; vad som dock är tydligt är att processen under tiden medför sociala problem främst relaterat till familjereaktioner. Mormonismen framställs som internaliserande och identitetshämmande samtidigt som livet som mormon ofta beskrivs i positiv dager med undantag för de problem som tas upp, således titulerar jag mormonsk apostasi som *transformativ* enligt Zuckermans definition.

För vidare forskning på liknande material vore önskvärt att väva in den svarande kommunikation som utgörs av kommentarerna tillhörande respektive videoklipp för att få

ytterligare förståelse för hur gemenskapen förstärker och försvarar sina nya religiösa identiteter gentemot kritiker och varandra. Vilken typ av respons ges av apostatens sympatisörer? Vilken typ av kritik förekommer? Hur besvaras kritiken? Vilken verkan får kritiken?

Käll- och litteraturförteckning

Primärkällor

Happier than I've ever been. Iamanexmormon. (2011). *"I'm happier than I've ever been in my entire life and I'm an Ex Mormon"*. [Video]. Tillgänglig på:<https://youtu.be/7f3eS72pIgU> (Hämtad: 2020-05-02).

My LDS Journey. Iamanexmormon. (2015). *Christopher Davis - My LDS Journey*. [Video]. Tillgänglig på:https://youtu.be/D_8lnHMuphw (Hämtad: 2020-05-02).

My name is Alex. Iamanexmormon. (2011). *"My name is Alex and I'm an Ex Mormon."*. [Video]. Tillgänglig på:<https://youtu.be/7f3eS72pIgU> (Hämtad: 2020-05-02).

My name is Emily. Iamanexmormon. (2011). *"My name is Emily Lacock and I'm an Ex Mormon."*. [Video]. Tillgänglig på:<https://youtu.be/nLsAcci6Mgw> (Hämtad: 2020-05-02).

My name is Eva. Iamanexmormon. (2011). *"I finally, completely, love myself. My name is Eva and I'm an Ex Mormon."*. [Video]. Tillgänglig på:<https://youtu.be/zFgkYUxSpwI> (Hämtad: 2020-05-02).

My name is Jean. Iamanexmormon. (2010). *"My name is Jean Bodie and I'm an Ex Mormon."*. [Video]. Tillgänglig på:<https://youtu.be/IYDaoCSCoJg> (Hämtad: 2020-05-02).

My name is Kevin. Iamanexmormon. (2011). *"My name is Kevin and I'm an Ex Mormon"*. [Video]. Tillgänglig på:https://youtu.be/I8KbwLC_BGg (Hämtad: 2020-05-02).

My name is Michelle. Iamanexmormon. (2011). “*Hi, my name is Michelle and I’m an Ex Mormon.*”. [Video]. Tillgänglig på:<https://youtu.be/bup4ydQ7jFQ> (Hämtad: 2020-05-02).

My name is Nick. Iamanexmormon. (2011). “*My name is Nick and I’m an Ex Mormon.*”. [Video]. Tillgänglig på:<https://youtu.be/SwDU5v98qp0> (Hämtad: 2020-05-02).

We are Ex Mormons. Iamanexmormon. (2011). “*Our marriage has survived a crisis of faith. We are the Andersen family, and we are Ex Mormons.*”. [Video]. Tillgänglig på:<https://youtu.be/Zr3JYFX1Czg> (Hämtad: 2020-05-02).

Sekundärlitteratur

Alexa. (2020) *Youtube.com: Competitive Analysis, Marketing Mix and Traffic*. Tillgänglig på: <https://www.alexa.com/siteinfo/youtube.com> (2020-04-09).

Avance, Rosemary. (2013). *Seeing the Light: Mormon Conversion and Deconversion Narratives in Off- and Online Worlds*. I: *Journal of Media and Religion*, 12:1. ss. 16-24, DOI: 10.1080/15348423.2013.760386 Tillgänglig på: <https://doi.org/10.1080/15348423.2013.760386>.

Davidman, Lynn. (2015). *Becoming un-orthodox: stories of ex-Hasidic Jews*. New York, NY: Oxford University Press.

Enstedt, Daniel. (2012). *Mediespecifika bekännelser. I: Litteraturens nätverk. Berättande på internet*. ss. 129–141.

Enstedt, Daniel. (2018). *Levd apostasi bland ex-muslimar. Erfarenheter av att lämna islam i Sverige*. I: Enstedt, Daniel & Plank, Katarina (red.) *Levd religion: Det heliga i vardagen*. ss. 326–341.

Enstedt, Daniel & Larsson, Göran & Pace, Vincenzo. (2015). *Introduction: Religion and Internet*. I: Enstedt, Daniel; Larsson, Göran & Pace, Enzo. (red.). *Annual Review Of The Sociology Of Religion: Religion And Internet*. ss. 1–10. DOI: 10.1163/9789004302549_002.

Enstedt, Daniel & Larsson, Göran. (2013). *Telling the Truth about Islam? Apostasy Narratives and Representations of Islam on WikiIslam.net*. Cyberorient, 7(1), ss. 64-93. CyberOrient, 2013, Vol.7(1).

Enstedt, Daniel & Larsson, Göran & T. Mantsinen Teemu. (2019). *Leaving religion: Introducing the field*. I: Enstedt, Daniel & Larsson, Göran & T. Mantsinen, Teemu. (red.). *Handbook of Leaving Religion*. Göteborg: Institutionen För Litteratur, Idéhistoria Och Religion. ss. 1-10.

Frostling-Henningsson, Maria. (2017). *Kvalitativa Metoder : Introspektion, Poesi, Netnografi, Collage Och Skuggning*. 2. Uppl. Lund: Studentlitteratur.

Goffman, Erving. (2014). *Jaget Och Maskerna : En Studie I Vardagslivets Dramatik*. 6. Uppl. Stockholm: Studentlitteratur.

Hinderaker, Amorette. (2015). *Severing Primary Ties: Exit From Totalistic Organizations*. Western Journal of Communication, 79:1, 92-115, DOI: 10.1080/10570314.2014.943422.

Hinderaker, Amorette. (2019). *Leaving mormonism*. I: Enstedt, Daniel & Larsson, Göran & T. Mantsinen, Teemu. (red.). *Handbook of Leaving Religion*. ss. 200-209. Göteborg: Institutionen För Litteratur, Idéhistoria Och Religion.

Iamanexmormon. (2020a). *Join us*. Tillgänglig på: <http://www.iamanexmormon.com/join-us> (Hämtad: 2020-04-09).

Iamanexmormon. (2020b). *About*. Tillgänglig på: <http://www.iamanexmormon.com/about> (Hämtad: 2020-04-09).

Lundqvist, Erica Li. (2019). *Leaving Islam from a Queer Perspective*. I: Enstedt, Daniel & Larsson, Göran & T. Mantsinen, Teemu. (red.). *Handbook of Leaving Religion*. ss. 220-230. Göteborg: Institutionen För Litteratur, Idéhistoria Och Religion.

Mendonsa, Melissa. (2011). *Leaving Mormonism and finding myself: Healing the patriarchal wound through individuation*. ProQuest Dissertations and Theses.

Stromberg, Peter G. (2019). *Narrative and Autobiographical Approaches to Leaving Religion*. I: Enstedt, Daniel & Larsson, Göran & T. Mantsinen, Teemu. (red.). *Handbook of Leaving Religion*. ss. 323-334. Göteborg: Institutionen För Litteratur, Idéhistoria Och Religion.

Youtube. (2020). *Iamanexmormon*. Tillgänglig på:
www.youtube.com/user/iamanexmormon (Hämtad: 2020-04-09).

Weber, Brenda R. (2019). *Latter-Day Screens : Gender, Sexuality, and Mediated Mormonism*. Durham: Duke University Press.

Bilder

Bild 1: Youtube. Iamanexmormon. (2020). *Iamanexmormon*. Tillgänglig på:
<https://www.youtube.com/channel/UCoPmNkAsINPgS8Hlxw-VTeQ> (Hämtad 2020-05-02).

Bild 2: Youtube. Iamanexmormon. (2015). *Christopher Davis - My LDS Journey*. Tillgänglig på:
https://youtu.be/D_8lnHMuphw (Hämtad: 2020-05-02).

Bild 3 & 4 Youtube. Iamanexmormon. (2011). “*My name is Kevin and I’m an Ex Mormon*”. Tillgänglig på:
https://youtu.be/I8KbwLC_BGg (Hämtad: 2020-05-02).

Bild 5: Youtube. Iamanexmormon. (2011). “*My name is Nick and I’m an Ex Mormon.*”. Tillgänglig på:
<https://youtu.be/SwDU5v98qp0> (Hämtad: 2020-05-02).

Bild 6: Youtube. Iamanexmormon. (2010). “*My name is Jean Bodie and I’m an Ex Mormon.*”. Tillgänglig på:
<https://youtu.be/IYDaoCSCoJg> (Hämtad: 2020-05-02).

Bild 7: Youtube. Iamanexmormon. (2011). *“Our marriage has survived a crisis of faith. We are the Andersen family, and we are Ex Mormons.”*. Tillgänglig på:<https://youtu.be/Zr3JYFX1Czg> (Hämtad: 2020-05-02).

Bild 8: Youtube. Iamanexmormon. (2011). *“I finally, completely, love myself. My name is Eva and I’m an Ex Mormon.”*. Tillgänglig på:<https://youtu.be/zFgkYUxSpwI> (Hämtad: 2020-05-02).

Bild 9: Youtube. Iamanexmormon. (2011). *“Hi, my name is Michelle and I’m an Ex Mormon.”*. Tillgänglig på:<https://youtu.be/bup4ydQ7jFQ> (Hämtad: 2020-05-02).

Bild 10: Youtube. Iamanexmormon. (2011). *“I’m happier than I’ve ever been in my entire life and I’m an Ex Mormon”*. Tillgänglig på:<https://youtu.be/7f3eS72pIgU> (Hämtad: 2020-05-02).

Bild 11: Youtube. Iamanexmormon. (2011). *“My name is Alex and I’m an Ex Mormon.”*. Tillgänglig på:<https://youtu.be/7f3eS72pIgU> (Hämtad: 2020-05-02).

Bild 12: Youtube. Iamanexmormon. (2011). *“My name is Emily Lacock and I’m an Ex Mormon.”*. Tillgänglig på:<https://youtu.be/nLsAcci6Mgw> (Hämtad: 2020-05-02).